

НАПРЯМ 6. ПРИКЛАДНА ПСИХОЛОГІЯ. ПРОФЕСІЙНА Й ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-261-9/27>

Власенко О. О.,

*кандидат економічних наук, доцент
докторант*

Університету Григорія Сковороди в Переяславі

ПРОФЕСІЙНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СУСПІЛЬСТВІ

Людину з тваринного світу виокремлює певні соціальні чинники – мислення, колективна діяльність, спілкування, мовлення та моральність. Головну роль в соціалізації особистості відіграє праця, а саме участь у колективній праці. Саме вона веде до тісних взаємозв'язків між членами суспільства і спонукає їх до взаємодії, яку забезпечує мовлення. Завдяки мові отриманий досвід передається наступному поколінню та зберігаються отримані знання.

Частиною суспільної праці є професійна діяльність особистості, яка надає можливість людині соціалізуватись у суспільстві та реалізувати свої сподівання. Як зазначав А. Лурія «життєдіяльність людини характеризується суспільною працею, і ця суспільна праця з поділом її функцій викликає до життя нові форми поведінки...Саме у зв'язку з усіма цими чинниками в людини створюються нові складні мотиви для дій і формуються ті специфічні людські форми психічної діяльності, у яких вихідні мотиви і цілі викликають певні дії, а дії здійснюються спеціальними, відповідними їм операціями» [2, с. 11].

Професійна діяльність є проявом соціальної активності людини та її бажання взаємодіяти з суспільством. Вона вимагає активних суспільних відносин і соціальної взаємодії з іншими людьми. Професійна діяльність є результатом процесу розподілу праці. Її результатом можуть бути як матеріальні так і не матеріальні блага, що створюються особистістю в результаті фізичних або розумових дій. Ціль професійної діяльності – задовольнити особистісні або суспільні потреби. Мотивом її здійснення є найкраще задоволення особистісних потреб індивіда.

Підтримуючи думку Е. Зеєр, вважаємо професійну діяльність – соціально-значущою діяльністю, виконання якої потребує спеціальних

знань, умінь і навичок, а також професійно обумовлених якостей особистості. Він вважав, що опанування професією – це «формування професійної спрямованості, компетентності, соціально значущих та професійно важливих якостей і їх інтеграція, готовність до постійного професійного зростання, пошук оптимальних прийомів якісного і творчого виконання діяльності у відповідності до індивідуально-психологічних особливостей людини» [1, с. 30].

В. Шадріковим було розроблено теорію засвоєння професійних навичок, що відображала формування психологічної функціональної системи діяльності. За його підходом, у процесі отримання індивідом відповідних компетентностей «змінюється компонентний склад структури здібностей, що обумовлюють успішність діяльності, збільшується міра щільності зв'язків окремих здібностей в структурі професійно важливих якостей, на визначених етапах професіоналізації збільшується кількість здібностей залучення у діяльність» [4, с. 138].

Засвоєння професійних навичок не можливе без використання професійного мовлення. Вивчення фахової термінології та опанування навичок професійного мовлення іде паралельно із засвоєнням професійних навичок. Із підвищенням знань фахової діяльності збільшується розуміння професійної термінології та спроможність її використання відповідно ситуації.

Професійне мовлення є основним інструментом соціалізації будь якої особистості в суспільстві, з позиції своєї фахової приналежності.

Опанування професійного мовлення дозволяє індивіду сприймати ту інформацію яка існує в професійному сегменті суспільних взаємовідносин. Воно дозволяє сприймати повідомлення та відповідно продукувати відповіді на них. Таким чином відбувається спілкування та взаємозв'язок між фахівцями одного напрямку. Це дозволяє особистості, за рахунок використання мовлення, зайняти певне місце в системі суспільних фахових взаємовідносин.

Ю. Тимофєєв пропонує всі комунікативні професії розділити на дві великі групи [3, с. 7]:

- професії, де спілкування практично отожднюється з діяльністю або є найважливішим засобом та умовою (професія педагога, практичного психолога), в ньому роль перцепції є першочерговою;

- професії, де спілкування є важливим фактором та сприяє найбільш ефективному виконанню діяльності, однак не зводиться до спілкування (різні види діяльності у сфері послуг – продавець, офіціант). Тут спілкування є лише певною частиною професійної діяльності.

Особливого значення професійне мовлення набуває у професії, де спілкування є самою фаховою діяльністю і без спілкування професії не існує. Таким чином, наявність навичок професійного мовлення є основною вимогою для соціалізації особистості, як фахівця у суспільстві.

Фахівці тих професій, де спілкування є важливим фактором, також повинні приділяти професійному мовленню підвищену увагу, тому, що позиціонування себе як професіонала високого рівня у суспільстві не можлива без наявності навичок професійного мовлення.

Для опанування навичок професійного мовлення індивід повинен оволодіти значною лексичною сукупністю професійної термінології та вміти її правильно, відповідно ситуації використовувати.

Ця позиція, про необхідність професійного мовлення, набула глобального підходу в Європі. У 2018 році Рекомендацією Ради Європейського Союзу були внесені зміни у розроблені ключові компетентності для навчання протягом усього життя всіх жителів Європи, задля «підтримки людей по всій Європі в отриманні навичок і компетентностей, необхідних для самореалізації, здоров'я, працевлаштування та соціальної інтеграції, що допомагає посилити стійкість Європи в час швидких і глибоких змін». До таких компетентностей було віднесено і мовну, яка як компетентність надає «здатність доречно та ефективно використовувати різні мови для спілкування». Вона визначається у «здатності розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, думки, почуття, факти та думки як в усній, так і в письмовій формі». Відповідно вважаємо, що до цієї категорії відноситься професійна мова відповідної професії [5].

Таким чином, одним із інструментів соціалізації особистості, як відповідного фахівця в суспільстві, є надбання навичок професійного мовлення.

Ефективне опанування професійного мовлення залежить від психологічного сприйняття особистістю факту необхідності використання та сприйняття професійної термінології впродовж впровадження фахової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Зеер Э.Ф. Психология профессий : учебн. пособие. 3-е изд., перераб. и доп. М. : Академический Проект, Фонд «Мир», 2005. 336 с.
2. Лурия А.Р. Язык и сознание / под ред. Е.Д. Хомской. 2-е изд. М. : Изд-во МГУ, 1998. 336 с.
3. Тимофеев Ю.П. Профессиональное общение и его развитие. Астрахань : Изд-во Астраханского педагогического института, 1995. 136 с.
4. Шадриков В.Д. Профессиональные способности Москва, Университетская Книга, 2010. 320с
5. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01.ENG&toc=OJ:C:2018:189:TOC